

ИЗСЛЕДВАНЕ ДИНАМИКАТА НА РЕКОРДИТЕ ПРИ СПРИНТОВИТЕ БЯГАНИЯ-ЖЕНИ

Петър Петров-докторант, доц.д-р Софка Попова, доц.д-р Димитрина Колева

STUDY OF THE DYNAMICS OF THE RECORDS IN THE FEMALE SPRINT RUNS

P.Petrov, a post-graduate student, assoc.prof.

S.Popova, PhD, assoc.prof. D.Koleva, PhD

key words: sprint, records, statistics

The purpose of the study is to systematize, analyse and determine the stages in the development of the records in the female sprint at 100 m in the World and in Bulgaria.

УВОД

Едва ли има човек присъствал на лекоатлетически състезания да не очаква с вълнение провеждането на спринтовите дисциплини. Още от древността този интерес се е запазил и с право се счита, че спринтовите бягания са най-емоционални и най-атрактивни. Проследявайки динамиката в световен и национален аспект ще установим, че тя има определен вълнообразен характер, който може да бъде свързан със социално-икономически, обществено-политически, научно-методични и други фактори. Всеки резултат е едно ново стъпало в овладяването на медико-биологичното и спортно-техническото развитие на човека. Границите на човешките възможности е трудно да се определят с абсолютна точност.

Рекордите в леката атлетика в частност в спринтовите бягания винаги са били обект на коментар между специалисти, журналисти, зрители. Анализирането и откриването на някои закономерности при развитието на рекордите би бил полезен опит за тяхното научно-обосновано прогнозиране.

Интерес представлява мястото и ролята на българските спринтьорки в европейската и световна лека атлетика. Най-значителни успехи в спринтовите дисциплини при жените у нас е класирането на Анелия Нунева на VI място на ОИ в Барселона 1992г. и осмото място на на ОИ в Сеул 1988г. Успех е и IV място а ОИ в Москва 1980г. на спринтьорския квар-

тет 4×100 м. – Софка Попова, Лиляна Панайотова, Мария Шишкова и Галина Пенкова. Върхови постижения в спринтовите бягания са и спечелените европейски титли в зала от Софка Попова през 1980г.- Зинделфинген и 1981г. - Гренобъл.

В световен аспект впечатляващ е световния рекорд на чернокожката атлетка Флоранс Грифит – Джоинер с космическия резултат 10.49сек. Съществен принус в развитието на спринтовите бягания имат спринтьорките Рената Майстнер-Щехер, Марлис Ойлснер- Гьор, Евелин Ашворд, които многократно са извършили съществени поправки на световния рекорд.

РАБОТНА ХИПОТЕЗА

Работната хипотеза е изградена на предположението, че динамиката на световния и националния рекорд са в основата на развитието на спринтовите бягания. Определянето на отделни етапи в развитието на спринтовите бягания ще обогатят знанието на специалистите и ще бъдат ориентир в тяхната професионална работа.

Цел, задачи и методика на изследването

1.1 Цел и задачи

Предмет на разработката са световните и българските рекорди в спринтовите бягания-жени, а обект на изследването е динамиката на рекордите.

Целта на изследването е систематизиране, анализ и определяне на етапите в развитието на спринтовите бягания.

За осъществяването на поставената цел бяха решени следните задачи:

1. Проучване на проблема по литературни данни.
2. Анализ на динамиката на световния и българския рекорд на дисциплината 100м.г.л.бягане жени.
3. Сравнителен анализ на динамиката на световния и българския рекорд на дисциплината 100м.г.л.бягане жени.

1.2 Методика на изследването

1. Анализ на научно-методичната литература
2. Проучване на статистическите данни на световния и български рекорд на 100м.г.л.бягане жени до 2002г.

3. Графично представяне и съпоставяне на динамиката на световния и българския рекорд на 100м.г.л.бягане жени.

Анализ на резултатите

Динамика на световния рекорд в дисциплината 100м.г.л.бягане жени.

Анализираните са данните за развитие на световния рекорд от 1934г. до 2002г. данните са регистрирани поотделно за ръчно и електронно измерване.

През 1934г. Станислава Валасиевич / Полша / е поставила световен рекорд с постижение 11.7сек. Характерно за развитие-

то на световния рекорд до 1965г. е непрекъснатият му растеж без ярко очертана скокообразна тенденция. През 1965г. легендарната полска спринтьорка Ирена Шевинска подобрява световния рекорд с постижение 11.1сек., след което се регистрира известен застои в развитието на световния рекорд. Същата тенденция се наблюдава след рекорда на американската спринтьорка Уомия Тайс с резултат 11.08 сек. /електронно/, поставен през 1968г.

През 1977г. световно известната германска лекоатлетка Марлис Ойслнер-Гьор преодолява феноменалната граница слизайки под 11-те секунди като пробягва 100 метровото разстояние за 10.88сек. веднъж преминала психическата бариера Гьор продължава своя възход години наред, като достига своя апогей през 1983г. с рекорден резултат 10.81сек.

Етапът към края на 70-те и началото на 80-те години е характерен с изключителна конкуренция в световен мащаб довеждащ до бързата корекция на световния рекорд, като още през 1983г. чернокожата американка Евелин Ашворд пробягва 100м. за 10.79сек. Кулминацията в развитието на световния рекорд на 100м. гл.бягане жени, свързан с предела на човешките възможности е поставен през 1988г. от ексцентричната американка Флоранс Грифит-Джойнер с постижение 10.49сек

От 1988г. до наши дни няма промяна в динамиката на световния рекорд. Фактът, че този рекорд до сега не подлежи на развитие предполага, че той може би се е доближил до пределната си граница.

Динамика на българския рекорд в дисциплината 100м. гл.бягане жени.

Данните са анализирани по отделно за ръчно и електронно измерване Проследени са резултатите от 1930г. до 2002г.

Първият регистриран национален рекорд е през 1930г. от спринтьорката Лиляна Серафимова с резултат 14.5сек. До 1946г. рекорда остава на същата състезателка, като през 1933г. претърпява промяна достигайки до 13.8сек.

През 1947г. състезателката Елена Занкина пробягва 100м. за 13.7сек. Съществен скок и най-голям по своята величина в историята е регистриран през 1950г. от Цветана Берковска – 12.3сек. През 1955г. е преодоляна бариерата на 12-те секунди. Знаменитата наша спринтьорка от близкото минало Веселина Коларова пробягва 100метра за 11.9 сек. През 1964г. същата състезателка достига върха в развитието си подобрявайки републиканския рекорд с постижение 11.8сек. Тя е една от спринтьорките задържала се продължително време на върха в републиканските изяви.

Този близо десет годишен етап се характеризира с минимален прираст на развитие. Добри изяви през тези години са имали състезателките Монка Бобчева /11.8сек./, Снежана Керкова /11.9сек./ следващата поправка на републиканския рекорд принадлежи на Софка Казанджиева-Попова с резултат 11.7сек. От извършения анализ прави впечатление, че за разлика от скокообразното подобряване на резултатите около 50-те години, темповете на развитие за периода от 60-те до 70-те години намаляват.

През 1972г. спринтьорката Йорданка Янкова подобрява републиканския рекорд с една десета от секундата- 11.6сек.

Вторият по ръст скок в историята на развитието на дисциплината 100м.гл.бягане жени в България е регистриран през 1972г. от известната наша спринтьорка Иванка Вълкова с резултат от 11.2сек. Тя е една от състезателките със същест-

вен принос в развитието на републиканския рекорд. Рекордът на Иванка Вълкова ярко се откроява от постигнатите резултати до момента и остава непроменен в продължение на осем години. С него завършва и периода на ръчното измерване.

Първият рекорд поставен с електронно измерване е през 1979 г. от талантиливата наша лекоатлетка Лиляна Панайотова с постижение 11.23 сек. Следващата поправка е извършена през 1980 г. от елитната спринтьорка Софка Попова с постижение 11.15сек. Интерес представлява впечатляващото и дълголетие имайки предвид, че същата спринтьорка е отбелязала поправка на рекорда преди 10 години. Етапът в края на 70-те и началото на 80-те години е един от най-силните в развитието на дисциплината 100м.гл.бягане жени. Той се откроява с наличието на плеяда от талантиливи спринтьорки като Мария Шишкова, Галина Пенкова, Атанаска Атанасова и др. предизвикващи силна конкуренция.

Върхът отбелязан в развитието на републиканския рекорд и до днес е свързан с името на атрактивната и незабравима наша спринтьорка Анелия Нунева. През 1982 г. тя подобрява републиканския рекорд с постижение 11.14сек. като след 7 годишен непрекъснат растеж достига до фантастичния резултат 10.85 сек. през 1988 г. Достойна конкуренция на Нунева през тези години е спринтьорката Надежда Георгиева останала в историята с рекорден резултат 11.09сек. постигнат през 1983 г.

Анализирайки получените резултати се установява продължителен стабилитет в развитието на дисциплината 100м гл.бягане–жени у нас след 1988 г. /таблица 1/.

Сравнителен анализ на динамиката на световния и българския рекорд при дисциплината 100м.гл.бягане жени

До 1949 г. българският рекорд на 100 м гл.бягане жени е със значителна разлика, сравнен със световния рекорд / + 2.1сек – табл.1/. Тенденцията след 1950 г. е към подем в развитието на българския рекорд, отразяващо се в разликата в резултатите сравнени със световния рекорд. До 1971 г. средно разликата е от +0.6сек. /табл.1/. През 1972 г. значителното подобряване на българския рекорд го доближава до световния /+0.2сек- табл.1/. Погледнато в цялостен аспект на изследването българския рекорд е максимално най-близо до световния през 1987г. /+0.10сек./ и през 1980 /+0.14сек./ /таблица 1/.

Българският и световният рекорд на 100 м гл.бягане жени достигат върха на своето развитие през 1988 г., след което до наши дни са в застои.

ИЗВОДИ

1. Характерно за динамиката на световния рекорд е непрекъснатият му растеж, без ярко очертана скокообразна тенденция.
2. Врх в развитието на световния рекорд на 100м гл.бягане жени е слизането под феноменалната граница на 11 секунди през 1977г.
3. Кулминация в развитието на световния рекорд е реализирана през 1988 г. с космически резултат 10.49сек.
4. Възлов етап в развитието на 100м гл.бягане жени е констатиран през 1950 г., свързан с най-голям скок на рекордния резултат.
5. Врх в развитието на дисциплината 100м гл.бягане жени в България е през 1972 г. със силния за времето резултат 11.2сек.
6. Най-силен етап в развитието на рекорда на 100м

гл.бягане жени в България е в периода в края на 70-те и началото на 80-те години.

7. Кулминация на динамиката на българския рекорд на 100м гл.бягане жени е достигнат през 1988 г. – 10.85сек.

8. Кулминацията в развитието на българския рекорд съвпада с кулминацията в развитието на световния рекорд, след което и двата рекорда са в застой.

9. Погледнато в цялостен аспект на изследвания период българският рекорд е най-близо до световния през 1987 г. и 1980 г.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. IAAF - “Официални световни рекорди”, Лондон, 1991.
2. IAAF - “Статистически сборник”, Щутгарт, 1993.
3. IAAF – Атлетика биография, 24.09.2000г.-
www.iaaf.org
4. Стоянов, С. – “Български рекорди”, С., м.Ф.1971.

Таблица №1

Година	Ръчно измерване		Разлика
	Български рекорд	Световен рекорд	
1934	13.8sek.	11.7sek.	2.1sek.
1935	13.8sek.	11.7sek.	2.1sek.
1936	13.8sek.	11.7sek.	2.2sek.
1937	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1938	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1939	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1940	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1941	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1942	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1943	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1944	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1945	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1946	13.8sek.	11.6sek.	2.2sek.
1947	13.7sek.	11.6sek.	2.1sek.
1948	13.6sek.	11.5sek.	2.1sek.
1949	13.0sek.	11.5sek.	2.1sek.
1950	12.3sek.	11.5sek.	1.5sek.
1951	12.1sek.	11.5sek.	0.8sek.
1952	12.1sek.	11.4sek.	0.6sek.
1953	12.1sek.	11.4sek.	0.7sek.
1954	12.1sek.	11.4sek.	0.7sek.
1955	11.9sek.	11.3sek.	0.6sek.
1956	11.9sek.	11.3sek.	0.6sek.
1957	11.9sek.	11.3sek.	0.6sek.
1958	11.9sek.	11.3sek.	0.6sek.
1959	11.9sek.	11.3sek.	0.6sek.
1960	11.9sek.	11.3sek.	0.6sek.
1961	11.9sek.	11.2sek.	0.7sek.
1962	11.9sek.	11.2sek.	0.7sek.
1963	11.9sek.	11.2sek.	0.7sek.
1964	11.8sek.	11.2sek.	0.6sek.
1965	11.8sek.	11.1sek.	0.7sek.
1966	11.8sek.	11.1sek.	0.7sek.
1967	11.8sek.	11.1sek.	0.7sek.
1968	11.8sek.	11.1sek.	0.7sek.
1969	11.8sek.	11.1sek.	0.7sek.

1970	11.7sek.	11.0sek.	0.7sek.
1971	11.7sek.	11.0sek.	0.7sek.
1972	11.2sek.	11.0sek.	0.2sek.
1973	11.2sek.	10.8sek.	0.4sek.
1974	11.2sek.	10.8sek.	0.4sek.
1975	11.2sek.	10.8sek.	0.4sek.
1976	11.2sek.	10.8sek.	0.4sek.
1977	11.2sek.	10.8sek.	0.4sek.
1978	11.2sek.	10.8sek.	0.4sek.
електронно измерване			
1979	11.23sek.	11.01sek.	0.22sek.
1980	11.15sek.	11.01sek.	0.14sek.
1081	11.15sek.	11.01sek.	0.14sek.
1982	11.14sek.	10.88sek.	0.26sek.
1983	11.07sek.	10.79sek.	0.28sek.
1984	11.07sek.	10.76sek.	0.31sek.
1985	11.07sek.	10.76sek.	0.31sek.
1986	11.04sek.	10.76sek.	0.28sek.
1987	10.86sek.	10.76sek.	0.10sek.
1988	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1989	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1990	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1991	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1992	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1993	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1994	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1995	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1996	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1997	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1998	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
1999	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.
2000	10.85sek.	10.49sek.	0.36sek.

ИЗСЛЕДВАНЕ ДИНАМИКАТА НА РЕКОРДИТЕ ПРИ СПРИНТОВИТЕ БЯГАНИЯ-ЖЕНИ Петър Петров-докторант, доц.д-р Софка Попова, доц.д-р Димитрина Колева

Ключови думи: Спринт, Рекорди, Статистика
Целта на изследването е систематизиране,
анализ и определяне на етапите в развитието на
рекордите в спринтовото бягане на 100 м за жени
в света и България.

Рецензент доц. Марин Гъдев, доктор